

Wykonawca testamentu: kim jest i jakie ma zadania?

Powołanie wykonawcy testamentu jest praktycznym sposobem na usprawnienie procesu spadkowego. Taki wykonawca zarządzi po śmierci spadkodawcy majątkiem spadkowym, spłaci długi spadkowe, wykona zapisy i polecenia testamentu oraz wyda spadkobiercom majątek spadkowy.

Kłótnie spadkobierców, nieprzewidziane zdarzenia czy procesy mogą doprowadzić do pogorszenia stanu dziedzicznego majątku. Doświadczenia takie uczą, że istotnym praktycznym problemem spadkobrania jest zapewnienie, aby w razie otwarcia spadku, czyli śmierci spadkodawcy, zarząd nad przedmiotami spadkowymi był sprawowany w sposób niezakłócony.

W polskim systemie prawnym przyjmuje się, że spadkobiercy nabywają spadek z chwilą otwarcia spadku. W praktyce mogą oni wylegitymować się prawem do spadku (do udziału w nim) albo prawomocnym postanowieniem sądu o stwierdzeniu nabycia spadku. Ewentualnie mogą dysponować aktem poświadczenia dziedziczenia, którego sporządzenie wymaga jednak złożenia przez spadkobierców przed notariuszem zgodnego żądania poświadczenia dziedziczenia w określony sposób. **W razie sporu spadkobierców – np. dotyczącego ważności testamentu albo wysokości przysługujących spadkobiercom udziałów w spadku – postępowanie sądowe może trwać jednak lata.**

Ponadto nawet w razie uzyskania przez zwaśnionych spadkobierców prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku może się między nimi wywiązać spór co do działu spadku (w tym np. co do zaliczenia darowizn na schedę spadkową).

Przepisy dają spadkodawcom kilka możliwości zapewnienia „ciągłości” zarządzania przedmiotami spadkowymi, np. poprzez pełnomocnictwo niewygasające na wypadek śmierci. Ale podstawową instytucją, która ma na celu wykonać ostatnią wolę spadkodawcy, jest powołanie wykonawcy testamentu.

● GŁÓWNA MYŚL

-
-
- Sporządzenie testamentu jest podstawową formą rozporządzenia majątkiem na wypadek śmierci.
- Ustanowienie wykonawcy testamentu (którym może być też spadkobierca) dodatkowo
- zabezpiecza ciągłość działania firmy i pozwala
- na usprawnienie procesu przekazania spadku.
-
-

ZASADY POWOŁYWANIA POWIERNIKA WOLI

Wykonawcą testamentu może być osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, natomiast nie musi ona mieć szczególnych kwalifikacji, takich jak wykształcenie prawnicze. Wykonawcę testamentu można powołać wyłącznie poprzez wskazanie w testamencie konkretnej osoby lub osób. Wykonawców może być kilku, a ich uprawnienia mogą odnosić się do różnych części i składników spadku, a także do przedmiotu zapisu windykacyjnego. Można zatem powołać jednego wykonawcę testamentu do zarządzania przedsiębiorstwem wchodzącym w skład spadku, innego do zarządzania gospodarstwem rolnym, a kolejnego do zarządzania konkretną nieruchomością. Rozwiązanie takie zresztą (podobnie jak kilka innych uregulowań dotyczących wykonawcy testamentu) stanowi nowość w polskim prawie i obowiązuje od 23 października 2011 r.

35 tys. zł

Tyle wynosi średnie zadłużenie przedsiębiorcy w Polsce. Wykonawca testamentu jest osobą, która w przypadku nagłej śmierci spadkodawcy, jeszcze zanim firmę przejmą sukcesorzy, zajmie się prowadzeniem spraw związanych z działalnością przedsiębiorstwa, również spłaceniem jego długów.

Źródło: Raport windykacja 2009, Grupa Kruk

Wykonawcą testamentu może być ktoś z kręgu spadkobierców albo osoba niebędąca spadkobiercą. Rzecz jasna, warto osobę wytypowaną na wykonawcę testamentu odpowiednio wcześniej uprzedzić o planowanej dla niej roli, gdyż ma ona prawo odmówić przyjęcia tego obowiązku. Trzeba dodać, że co do zasady wykonawca realizuje powierzone mu zadania odpłatnie, a jego wynagrodzenie należy do długów spadkowych.

CO MOŻE, A CO POWINIEN CZYNIĆ WYKONAWCA TESTAMENTU?

O zakresie obowiązków i uprawnień wykonawcy testamentu decyduje w testamencie spadkodawca, który może albo określić te obowiązki i uprawnienia według własnego przekonania (co bez konsultacji prawnej może okazać się ryzykowne), albo odwołać się do regulacji ustawowej. **Zgodnie bowiem z kodeksem cywilnym, jeżeli spadkodawca nie postanowił inaczej, wykonawca testamentu powinien zarządzać majątkiem spadkowym, spłacić długi spadkowe, w szczególności wykonać zapisy i polecenia, a następnie wydać spadkobiercom majątek spadkowy zgodnie z wolą spadkodawcy i ustawą.**

Wykonawca testamentu jest zatem zarządcą majątku spadkowego, któremu przysługuje także tytuł do pozywania i bycia pozywanym w sprawach dotyczących zarządu spadkiem – względnie jego zorganizowaną częścią lub oznaczonym składnikiem, np. przedsiębiorstwem. Takie uprawnienie wykonawcy testamentu sprawia, że w zasadzie do czasu działy spadku spadkobiercy są wyłączeni z zarządzania spadkiem.

Wykonawca testamentu może korzystać z pomocy prawnej; może także ustanowić pełnomocnika, w tym pełnomocnika procesowego, do prowadzenia konkretnych spraw. Co istotne, osoba powołana na wykonawcę testamentu na swój wniosek może uzyskać zaświadczenie (w sądzie spadku albo u notariusza) wskazujące dane spadkodawcy, dane wykonawcy testamentu, fakt powołania na wykonawcę testamentu oraz prawa i obowiązki wykonawcy testamentu, jeżeli zostały one określone przez spadkodawcę. Dokument taki daje wykonawcy testamentu tytuł do przejęcia zarządu nad spadkiem,

względnie jego częścią albo określonymi składnikami – o ile powołanie wykonawcy tych części lub składników dotyczy.

KIEDY WARTO POWOŁAĆ WYKONAWCĘ TESTAMENTU?

Powołanie wykonawcy testamentu jest celowe wówczas, kiedy spadkodawca przewiduje spór między spadkobiercami na tle dziedziczenia, a jednocześnie wówczas, gdy majątek spadkowy przedstawia istotną wartość. Instytucja wykonawcy testamentu może być w szczególności przydatna także wtedy, gdy śmierć spadkobiercy może doprowadzić do impasu decyzyjnego np. w przedsiębiorstwie prowadzonym przez osobę fizyczną. Może się to zdarzyć np. wtedy, gdy samodzielnie podejmowała ona wcześniej wszystkie decyzje dotyczące prowadzenia spraw przedsiębiorstwa. Szczególnie polecane może być powołanie wykonawcy testamentu w osobie jednego ze spadkobierców, np. zstępnego, który pomagał spadkodawcy w prowadzeniu przedsiębiorstwa.

Na marginesie warto dodać, że powołanie wykonawcy testamentu może mieć sens także wówczas, gdy spadkodawca dokona w testamencie zapisów lub poleceń w szczególnym charakterze. Wtedy, co rozumiałe, może wymagać, aby były one wykonane przez osobę niezależną.

ZALETY I WADY WYKONAWCY

Instytucja wykonawcy testamentu, która w 2011 r. przeszła istotną nowelizację, nie jest w Polsce rozpowszechniona, w przeciwieństwie np. do państw anglosaskich. Jej znaczenie będzie wzrastać wraz ze wzrostem zamożności przedsiębiorców oraz rozwojem stosunków społecznych i obyczajowych. Może to być związane choćby z faktem posiadania przez wiele osób dzieci z kilku małżeństw albo związków nieformalnych.

Za zaletę powołania wykonawcy testamentu trzeba uznać możliwość skoncentrowania w jednym ręku zarządzania spadkiem do czasu jego podziału – jeżeli interesy spadkobierców są sprzeczne. Istotne znaczenie ma obecnie także dopuszczalność powołania wykonawcy testamentu w odniesieniu do części spadku, a nie jego całości.

Potencjalną wadą jest mała znajomość na polskim gruncie instytucji, jaką jest wykonawca testamentu. Do tej pory niewiele jest orzeczeń sądowych dotyczących analizowanej problematyki, a opisywana instytucja nie została obszernie scharakteryzowana w doktrynie prawa. Jej praktyczne walory uzasadniają jednak jej stosowanie i rozpowszechnienie w obrocie prawnym

O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ W PRAKTYCE?

Powołanie wykonawcy testamentu – podobnie jak rozrządzenia testamentowe – może być w każdym czasie przez spadkodawcę odwołane albo zmienione. Praktyka obrotu prawnego wskazuje, że testamenty sporządzają coraz częściej ludzie młodzi, którzy

następnie co pewien czas dokonują ich przeglądu. Jeżeli zatem chcemy rozrządzić swoim majątkiem na wypadek śmierci i powołać wykonawcę testamentu, nie czekajmy do ostatnich chwil.

Ponadto warto planowaną treść swoich rozrządzeń testamentowych ocenić z prawnikiem, gdyż nasze wyobrażenie o skutkach takich rozrządzeń może być rozbieżne z ich rzeczywistymi skutkami prawnymi. Warto wreszcie pamiętać, że w Polsce funkcjonuje obecnie rejestr testamentów notarialnych prowadzony przez Krajową

Radę Notarialną – sporządzając zatem testament (najlepiej właśnie w formie aktu notarialnego), pamiętajmy o tym, aby złożyć wniosek o jego zarejestrowanie. ●

Jacek Stokłosa: Senior Associate, adwokat w kancelarii Domański Zakrzewski Palinka. Zajmuje się prowadzeniem spraw sądowych oraz rozwiązywaniem sporów gospodarczych. Świadczy pomoc prawną dotyczącą wykonywania umów handlowych. e-mail: jacek.stoklosa@dzp.pl

REKOMENDACJE THINKTANK ↑

Warto rozważyć powołanie wykonawcy testamentu szczególnie w przypadku, gdy istnieją wątpliwości, czy spadkobiercy zgodzą się na zaplanowany podział majątku. Wykonawcą testamentu może być, jeżeli istnieje, sukcesor przygotowywany do przejęcia kontroli nad firmą, co pozwala zapewnić ciągłość działania przedsiębiorstwa.